

Maikel, 40 anys dibuixant humor del bo

Per Jordi Riera Pujal

El dibuix humorístic acostuma a ser una rauxa d'enginy i una subversió de l'ordre establert. Parlem d'una mirada lúcida i inquisitiva a la realitat per part d'un autor que la transmet en forma d'opinió dibuixada. Els bons cronistes ens expliquen el dia a dia del que passa a la nostra societat. Maikel és un bon observador i, en conseqüència, un gran cronista. El 2019 ha fet 40 anys que fa aquesta feina. Quatre dècades transformant les seves percepcions personals en unes línies i textos que saben trobar la complicitat, el somriure i sovint, fins i tot, portar els lectors a la reflexió.

Miguel Ángel García, Maikel (Barcelona, 1961) és un dibuixant perfeccionista, sempre interessat en millorar la qualitat del seu traç i aconseguir una narrativa original i efectiva als seus dibuixos i historietes. Maikel busca constantment noves idees, tan divertides com sigui possible, per aconseguir plasmar unes vinyetes que sorprenguin el lector. Com a autor és un mestre de l'humor sense paraules, especialitat que requereix de grans coneixements de la tècnica del còmic com a art narratiu. Treballa l'humor d'actualitat, però també el costumista i atemporal. Les seves historietes que recorren les absurditats, la insensatesa i les contradiccions de l'espècie humana aguanten perfectament el pas del temps. El seu tipus d'humor, més blanc, lúcid i esperançat que agressiu i desesperat, enllaça amb el d'un gran altre mestre, José Luis Martín.

Actualment, Maikel fa la seva feina directament a l'ordinador. Dibuixa l'esbós a llapis, passa les línies a negre i aplica el color. Com a membre del «consellet» de El Jueves, cada setmana es reuneix amb la resta de dibuixants per tal de decidir entre tots el tema central del número següent. La portada escollida sol treure punta humorística a la notícia més destacada i popular.

Maikel és un gran professional que continua treballant incansablement per a El Jueves. 40 anys dibuixant somriures a la cara dels lectors és una gran fita. **Felicitats, Maikel!**

Primera historieta, *Primeras Noticias*, 1979

Entrevista

Els dibuixants solen ser força precoços en l'ús del llapis. Com recordes els teus inicis al món del dibuix?

Els meus inicis van ser a la revista de l'escola, cap als 12 anys, copiant l'estil de Forges. Els meus acudits eren dolentíssims, però crec que va ser aleshores, quan vaig veure els meus dibuixos impresos per primera vegada, que em va entrar el rau-rau. Era una cosa màgica. Pensar un acudit, dibuixar-lo, lliurar-lo, esperar uns dies i, per fi, veure'l imprès a la revista era emocionant..

Amb quina mena de tebeos t'entretenies de petit?

En llegia molts de Bruguera, El Capitán Trueno i alguns de superherois. Bàsicament aquells als quals aconseguia tenir accés. Recordo una col·lecció de recopilacions de dibuixants espanyols que jo comprava de segona mà al mercat de Sant Antoni a Barcelona. Així vaig descobrir i llegir Forges, Martinmorales, Perich, Chumy Chúmez... Crec que encara els conservo.

Parla'ns una mica dels teus estudis.

Pel que fa als estudis, vaig estrenar l'EGB, més tard el BUP i vaig començar la carrera de Ciències de la Informació a la Universitat Autònoma de Bellaterra. L'objectiu era preparar-me per poder treballar en mitjans de comunicació en un futur proper, però com que aleshores treballava a un banc als matins i ja dibuixava per a algunes revistes, el temps que em quedava per anar a la universitat i estudiar era molt escàs. Vaig durar un trimestre i vaig haver de deixar-ho.

Com van ser els teus inicis professionals?

Després de presentar uns dibuixos a *La Vanguardia* (santa innocència!) amb només 15 anys i que, òbviament, no em contractessin, vaig intentar provar sort a *El Papus*, una de les revistes d'humor que més m'agradaven en aquella època. Em van rebre i després de veure els meus dibuixos, em van enviar al pis de dalt, on la mateixa editorial, juntament amb una altra de més petita, estava preparant una revista juvenil anomenada *Primeras Noticias*. Els va agradar el que els vaig ensenyar i, al cap d'algunes setmanes, vaig començar a publicar una tira setmanal. Això va ser el 1979.

Més tard, a principis dels vuitanta, vaig començar a publicar a *El Papus* i a diverses revistes de la mateixa editorial. *Balalaika*, *Hara-Kiri*, *El Puro* i *El Papus Deportivo* (una edició especial que es va fer el 1981). Després van venir algunes col·laboracions amb l'Editorial Bruguera (fins que va tancar el 1986) que van continuar poc temps a Ediciones B. Allà vaig publicar diverses sèries i el meu primer àlbum: *Los Especialistas*. *El misterio de las siete lunas*. L'argument de l'àlbum tractava d'un grup de tres amics (Chispas, Sansón i Bolita) que reben un encàrrec del president del govern per explorar nou llunes que s'ha descobert que giren al voltant de la Terra tan perfectament alineades que només en podem veure la primera.

Després van venir el diari *Sport*, *El Periódico de Catalunya*, *El Mundo* (edició de Catalunya) i, finalment, *El Jueves*, on acabo de fer 30 anys.

Balalaika, 1982

Josep Maria Blanco, Francisco Ibáñez i altres dibuixants d'humor com José Luis Martín van treballar en bancs. En el teu cas, com va ser passar de deixar la feina en una oficina bancària per a professionalitzar-te com a dibuixant?

Tot va començar quan vaig conèixer en JL Martín mitjançant familiars comuns. Jo tindria uns tretze o catorze anys i molts acudits (dolents) a la carpeta. En JL va ser molt amable i es va oferir a mirar-se'ls. Aquell va ser el seu gran error. El meu entusiasme juvenil devia deixar fregit en JL, però per a mi va ser «el gran pas». Vaig començar a tenir contacte amb el món dels professionals de l'humor gràfic i vaig rebre alguns consells que em van ajudar a decidir que aquella podia ser una manera de guanyar-se la vida de debò.

Vaig començar a publicar als 17 anys, quan encara estudiava. Evidentment, els ingressos eren ben minsos, però em servia per anar prenent contacte amb la professió. Com que m'havia de guanyar la vida d'alguna manera, em vaig presentar a unes oposicions en un banc i em van contractar, a partir d'aleshores vaig compaginar els estudis amb la feina i els dibuixos.

Això va durar uns 12 o 13 anys fins que finalment vaig entrar a col·laborar a *El Jueves* i, al cap de poc, en Gin (Jordi Ginés) em va oferir dirigir una nova revista que Ediciones El Jueves volia muntar. Va ser aleshores que vaig deixar el banc per dedicar-me 100% al dibuix.

Quins autors sents com a referents al camp de l'humor?

Moltíssims. Constantment estic descobrint gent que m'entusiasma. El món està ple de gent boníssima i ara amb internet és molt més fàcil conèixer-los.

Però, per anomenar els primers: Forges, Ibáñez, Vázquez, Raf, Quino, Tabaré, Sempé, Hergé, Ivà, Óscar, JL Martín, Gin, Reiser, Sergio Aragonés, Franquin... I aquests són només els del principi! Podria donar-te una llista interminable, fins i tot de molts amb els qui després he tingut l'oportunitat de col·laborar. Ja veus que són estils força diversos, però en cada un d'ells he trobat coses per gaudir i aprendre.

Has treballat per a un diari esportiu. Quines característiques pròpies té aquest tipus d'humor?

He de reconèixer que fins que no vaig començar a col·laborar a *Sport*, el tema de l'esport en general i del futbol en particular no em cridaven gaire l'atenció. Si un cas, passant-lo per la clau de l'humor llegint algun número de *Barrabás*, la revista que van fundar Oscar i Ivà.

Després, suposo que pel fet que havia de seguir l'actualitat per als acudits del diari, em vaig anar aficionant al futbol... bé, de fet, només als partits del Barça.

El futbol és un esport de passions desfermades, d'extrems. O bé el teu equip és el millor del món o és un desastre ple d'inútils a qui paguen massa bé. No hi ha matisos ni grisos, és tot o blanc o negre. Això ajuda a l'hora de fer-ne humor, perquè es poden exagerar molt les situacions, però també ho fa més complicat perquè és fàcil que l'aficionat, empenyat per una derrota, interpreti els teus acudits com l'atac d'un rival envejós.

Et vas iniciar dibuixant humor per a adults. Com va ser passar a col·laborar a Bruguera i Ediciones B fent humor infantil i juvenil?

No va ser una decisió premeditada. El més important aleshores era publicar. Els meus encàrrecs per a Ediciones Amaika (editora de *El Papus*, *Hara-Kiri*, *Balalaika*, etc.) en realitat no eren gaire «per a adults». El meu humor era força innocent, sobretot comparat amb el que feien la majoria de col·laboradors de l'editorial. La majoria de les meves historietes eren d'humor sense paraules.

Des de que vaig començar els gags muts, és el que més m'ha atret. Crec que el procés mental del lector quan llegeix i interpreta una historieta on només hi ha dibuixos és molt interessant, diria fins i tot gratificant. Crec que s'assembla a la diferència entre escoltar la ràdio o veure la televisió o el cinema. El receptor interpreta el que rep de manera diferent. A la televisió, l'espectador rep tota la informació i pràcticament no li cal aportar res. A la ràdio sent el so i crea al seu cap les imatges que acompanyen els sons.

Crec que la historieta muda genera una sensació semblant en el lector. A mesura que llegeix va descobrint claus i detalls que va interpretant i encaixant com si fossin part d'un trencaclosques dins la seva ment fins que arriba al resultat final. És un procés deductiu la resolució del qual genera en el lector una sensació agradable, comparable a la que s'obté quan es resol un enigma.

Quines van ser les teves impressions quan treballaves en l'humor d'actualitat per a diaris?

A *El Periódico de Catalunya* vaig col·laborar amb una sèrie de tires sobre un restaurant. Es deia *Dos tenedores*, es va publicar un estiu per substituir la tira d'en JL Quico el progre. Cada any, els dibuixants de *El Periódico* feien un mes de vacances, generalment a l'acost, i el diari publicava obres de dibuixants suplents.

El 1992, quan jo ja col·laborava a *El Jueves*, l'Ivà em va trucar perquè havia presentat un projecte d'humor esportiu a *El Periódico* i volia que hi col·laborés amb ell. Es deia *El pequeño Pravda Deportivo* i consistia en dues pàgines d'humor que es publicaven cada dilluns recollint els resultats, sobre tot de futbol, del cap de setmana anterior. Hi col·laboraven el mateix Ivà, l'Azagra, en Calvo, en Lluïset, en Trallero i en Rai Ferrer.

Va ser una època genial. Treballàvem el diumenge a la nit i quan acabàvem, de matinada, sortíem a prendre algunes tapes tots plegats. He de reconèixer que, si bé em va sorprendre enormement la rapidesa que l'Ivà tenia per pensar i dibuixar les seves idees, em va sorprendre encara més la rapidesa amb la que menjava tapes.

Al diari *El Mundo* vaig començar a col·laborar-hi el 1998, i vaig passar cinc anys dibuixant l'acudit d'actualitat a la seva edició de Catalunya. L'acudit diari d'actualitat és molt agraït. Tot i que genera una gran tensió perquè tens una hora de lliurament que no es pot sobrepassar de cap manera, és molt satisfactori veure la teva feina publicada poques hores després d'acabar-la. És una cosa que en una revista setmanal o mensual no passa, i la veritat és que motiva molt.

En Gin va marcar la línia editorial de *El Jueves* durant molts anys. Tenia una habilitat especial per captar talent per a la revista i intuir els temes que podien interessar els lectors. Vas ser un dels seus fitxatges?

A *El Jueves* vaig començar a col·laborar-hi l'any 1989. Tot i que a en JL el coneixia de molt abans, mai havia presentat res a la revista, en part per no posar-lo en un compromís.

En aquella època en JL treballava a la productora de televisió d'Ediciones El Jueves, i era en Gin qui portava la revista. Vaig aprofitar i li vaig presentar algunes historietes mudes. Sembla que li van agradar, perquè va començar a publicar-les esporàdicament quan hi havia forats a la revista. Més tard em va encarregar algunes pàgines de passatemps i d'actualitat. Pocs mesos més tard, li vaig presentar la idea de *Seguridasosíá* i de seguida vaig començar a publicar-la (el 14 de març de 1990). Primer en blanc i negre i poc després en color.

Dos anys després, l'estiu de 1992, en Gin em va trucar i em va oferir dirigir la nova revista que havien decidit editar, *Putá Mili*. Va ser un dels moments més feliços de la meua vida professional. Vaig poder deixar de treballar al banc i dedicar-me exclusivament a dibuixar. I envoltat de molts dels dibuixants que havia admirat durant tots els anys de lector de *El Jueves*! Un somni.

Va ser un gran moment per a mi. Vaig deixar el banc, vaig començar a treballar a la redacció de *El Jueves* dirigint una revista setmanal nova, vaig entrar al «consellet» de la revista, vaig col·laborar amb l'Ivà a El pequeño Pravda Deportivo i, per si fos poc, em van oferir escriure *La Mili que te parió. Tratado practico del escaqueo*, un llibre d'humor sobre la mili amb Ediciones Temas de Hoy. Genial.

Ja has fet més de 1.500 capítols de *Seguridasosíá*, una sèrie humorística d'èxit que continua generant tant d'interès com el primer dia. Com vas decidir crear la sèrie l'any 1990 i quin ha estat els seus desenvolupaments en 30 anys de vida? A què atribueixes que sigui una sèrie que encara gaudeixi de l'atenció dels lectors d'*El Jueves*?

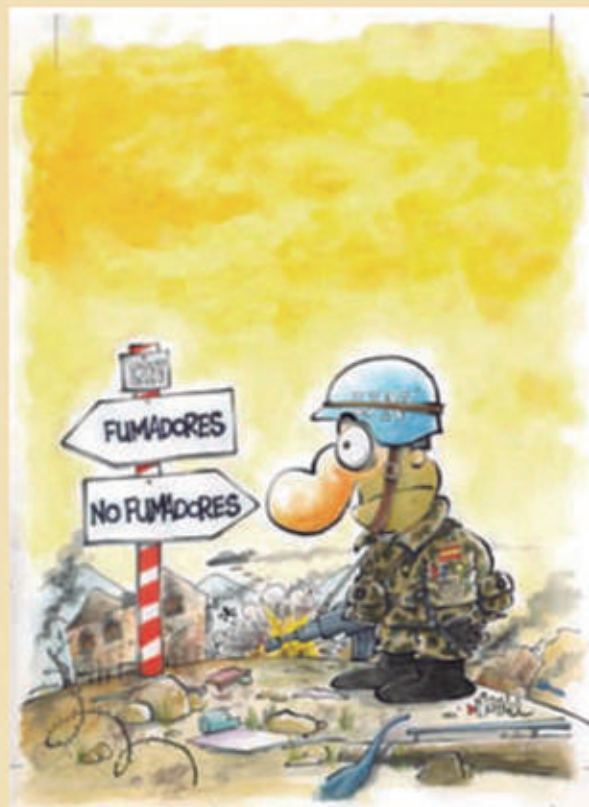
Vaig presentar a en Gin la idea de *Seguridasosíá*. Estava publicant pàgines diverses, sense una temàtica concreta. Tenia ganes d'engegar una sèrie i vaig intentar buscar temes que afectessin el número de gent més gran possible i que no estigués present a la revista. La salut és un tema universal. Tothom es posa malalt, tothom coneix la medicina, els hospitals... En fi, que vaig decidir dibuixar unes pàgines sobre un hospital. Les vaig presentar a en Gin i, fins avui, gairebé 1.500 pàgines publicades en gairebé 30 anys.

Les primeres historietes portaven bafarades de diàleg, però molt aviat vaig començar a fer-les mudes.

A la sèrie, al llarg de tots aquests anys, he dibuixat historietes en diferents formats, tot i que sempre centrades en la medicina. Historietes mudes, amb diàlegs, consells per sobreviure als hospitals, pàgines amb acudits independents... L'objectiu és aconseguir una certa varietat per no cansar-me i, sobretot, per no cansar el lector.

Especial voluntaris, *Putá Mili*

L'ONU pren serioses mesures a Bòsnia, *Putá Mili*

Seguridasosí

El protagonista, el Dr. Muñón, a l'estiu canvia de feina. Passa de tenir una consulta a l'hospital a fer de socorrista a la platja. Què buscaves amb el canvi?

El tema del Dr. Muñón fent de socorrista va ser un d'aquells girs que se'm van acudir un estiu per donar varietat a la sèrie. A principis d'estiu trasllado l'acció del Dr. Muñón, el protagonista de la sèrie, a la platja com a socorrista de la Creu Roja. Això em permet treballar amb situacions diferents a les que normalment recorro la resta de l'any: ofecs, picades de medusa, turistes, cremades del sol, etc.

Has treballat uns quants anys com a director de publicacions. A quines capçaleres vas exercir aquesta faceta professional?

Efectivament, per si no era prou felicitat poder dibuixar i publicar les meves historietes a la primera revista d'humor gràfic del país, tots aquests anys he pogut dur a terme feines tremendament interessants. Vaig dirigir diverses revistes: *Put a Mili*, *Mister K*, *Buenafuente*, *Estudiad Malditos* i, tot i que la temàtica era força diferent, també *Penthouse*.

També vaig dirigir la web d'El Jueves i el departament d'animació que es va muntar per a generar continguts per a la web i que va acabar produint sèries per a altres webs (marca.com, elmundo.es), per a televisió (La Sexta) i per a publicitat. En tot aquest temps he pogut treballar amb companys genials dels quals he après moltíssim.

En aquestes publicacions vas donar la oportunitat de publicar a molts autors nous.

Quan vam muntar les revistes, sobretot *Put a Mili* i *Mister K*, una de les coses que vam veure que calia era trobar col·laboradors que no fossin d'El Jueves. En part, per donar oportunitats a gent nova que no podíem donar a *El Jueves* per manca d'espai, i en part per no saturar els col·laboradors habituals de la revista, que ja anaven prou sobrecarregats de feina. Gràcies a això vaig poder contactar amb dibuixants que encara no contactaven amb nosaltres i que, poc després de treballar a *Put a Mili* i *Mister K* van passar a ser col·laboradors habituals a *El Jueves*.

Put a Mili era una publicació pensada per aprofitar l'enorme èxit de la sèrie d'Ivà *Historias de la puta mili*, els continguts de la qual estaven centrats exclusivament en el servei militar.

Mister K va ser un intent d'aconseguir un producte que captés lectors juvenils que descobrissin el món de la historieta i que quan es fessin grans poguessin passar a ser lectors de *El Jueves*.

Hi vam posar moltíssima il·lusió i moltíssima feina. Vam poder aguantar dos anys aproximadament, però, per desgràcia, no vam aconseguir establitzar i compensar les tirades i les vendes.

Lucera, *Penthouse*

Recordes les tirades que tenien aquelles publicacions?

Pel que fa a vendes, em sembla recordar que *Put a Mili* va començar amb unes vendes que rondaven els 50.000 exemplars, que van anar degotant molt a poc a poc fins que, cinc anys més tard, amb l'augment exponencial d'objectors de consciència i la corresponent reducció de lectors potencials, vam deixar de publicar-la amb unes vendes properes als 15.000 exemplars.

Parlo de memòria, que d'això ja en fa molts anys. Pel que fa a *Mister K*, vam començar amb uns 20.000 exemplars de vendes i vam deixar de publicar-la dos anys després amb unes vendes d'uns 12.000 exemplars.

Quan *Penthouse* va entrar a l'òrbita d'Ediciones El Jueves, vas passar a dirigir-la. Explica'ns alguna anècdota de la teva relació amb aquesta publicació, famosa internacionalment per la seva temàtica eròtica.

Efectivament. El 1997 va sorgir l'oportunitat d'editar la revista *Penthouse* a Espanya. Com que jo tenia una certa experiència en la direcció de revistes, em van encarregar el projecte.

Vam començar a preparar maquetes i a fer proves fins que va arribar el moment d'anar a Nova York a conèixer els editors principals i triar material fotogràfic. Com que en JL i jo no parlem gaire bé l'anglès, va venir amb nosaltres un amic que havia treballat a l'editorial i que, a més de parlar l'idioma perfectament, era productor de teatre.

Poc després ens trobàvem tots tres a Nova York a la porta de l'edifici on es trobava l'editorial de *Penthouse*. Tot molt formal i professional. Ens vam trobar amb un director de l'àrea internacional amabilíssim i uns col·laboradors encantadors. La qüestió és que va arribar el moment de seleccionar material per a la nostra edició i ens van acompanyar a l'arxiu d'on l'havíem de triar.

Allà ens trobàvem tres païos amb cap mena d'experiència en revistes eròtiques sol·licitant reportatges fotogràfics de disfresses, trios, parelles, noia-noia, noi-noia, noi-noia-noia i fins i tot noia-noi-marcia, amb tota la naturalitat de què vam ser capaços. Vam riure com mai, i vam viure una experiència que poca gent pot explicar.

Transmets una imatge d'home tranquil i familiar. Alguns autors comenten que, per fer sàtira, una condició sine qua non és haver nascut amb «mala llet» als gens. Com t'enfrontes a la taula de dibuix quan has de fer punta a l'actualitat política? És qüestió d'ofici?

Sí, suposo que tots tenim una tendència o ens sentim més còmodes fent un tipus d'humor, i l'ofici ens facilita poder adaptar-nos a altres perspectives segons el mitjà per al qual treballem.

Al dibuix d'actualitat política treballes sempre partint del teu punt de vista, la teva ideologia i el teu criteri personal. T'impliques molt més que, per exemple, fent humor surrealista o humor blanc.

El punt de partida sempre és la notícia, el fet. Després, el desenvolupament del gag es recolza en la teva ideologia, la teva opinió i, sovint, fins i tot en l'empenyada que et genera la notícia.

Has conegut la generació d'humoristes de la Transició. Ara, com a cap de dibuixants de *El Jueves* treballes amb molts autors joves. Ens pots donar la teva opinió de com ha canviat en aquests darrers quaranta anys la manera d'enfrontar-se a l'humor polític d'actualitat?

És obvi que, entre els joves, la política no es viu igual ara de com es vivia als anys 70 i 80. Aleshores, la política era una cosa propera, de la que es participava i que es percebia com una eina que podia millorar les nostres vides.

Avui dia la política s'entén com una cosa allunyada de la gent, un joc on una elit intenta millorar les seves vides, no pas les dels ciutadans. Per això crec que els humoristes joves es decanten per un tipus d'humor més quotidià, costumista, fins i tot surrealista, i quan han d'enfrontar-se a l'actualitat política, ho fan aplicant-li aquest filtre personal.

Em sembla normal. La societat canvia, les necessitats canvien i la manera d'enfrontar-se als problemes també ha canviat.

A en Joan Ferrús (subdirector de *El Jueves*) li van obrir una causa judicial per escriure una notícia humorística l'octubre de 2017. En aquests moments (2019), moltes qüestions polítiques, especialment el tema català, es dirimeixen als jutjats, i no al parlament. Ens trobem en un mal moment per a la llibertat de creació i expressió?

Sí, crec que ens trobem en un moment pèssim. No només pel tema judicial, que sembla formar part de la lluita de l'elit política per guanyar espai i poder i que té pinta de poder ser temporal (depenent de qui ostenti el poder a cada moment), sinó també per l'allau de «correcció política» que s'ha apoderat de tot. Gràcies (o per desgràcia) a les xarxes socials, qualsevol mot, qualsevol comentari, qualsevol gest es valora i s'ataca com si fos una sentència, la majoria de vegades sense tenir en compte el context ni el moment en què es fa.

A qualsevol idea se li pot buscar un enfocament que molesti algú, qualsevol opinió es pot posar a la picota del políticament correcte.

Crec que si seguim per aquest camí, la creació i el debat corren el risc de morir esclafats pel pensament uniforme i l'enfoc negatiu de la correcció política.

L'humor és sempre una recreació, és una ficció, però a l'hora de planificar un número de la revista penseu en les possibles conseqüències judicials de la vostra feina?

En general, no és una cosa que ens plantejem a l'hora de treballar. És evident que hi ha casos concrets en què sí que ens podem plantejar les reaccions que es puguin generar davant d'algun gag, però sol afectar-nos més «l'allau de correcció política» de la que parlava abans que els possibles problemes judicials que ens puguin provocar.

El Jueves, 2004

El Jueves, 2015

crec que aquest concepte s'apliqui a l'humor. Resulta que a l'humor no es pot opinar lliurement, cal posar-hi límits. És ridícul.

Ara mateix, no gaire brillant, la veritat. La manera positiva de mirar el futur és mirar cap al passat i pensar en tots els canvis socials, culturals i industrials que s'han viscut al llarg de la història. Canvis que han provocat que, quan s'acabava un cicle en comença un altres que ha generat millores a la nostra vida i ens ha obert noves possibilitats.

Entre d'altres coses perquè els temes judicials solen trobar-se dins d'una lògica legal que, més o menys, coneixem, mentre que la crítica a les xarxes socials es mou sota criteris molt més subjectius.

L'humor és humor i s'ha de veure així. És una activitat humana, cadascú té els seus gustos i els seus propis límits, però l'humor ha de ser tan lliure com sigui possible.

Tots donem per bo que «tothom és lliure d'opinar el que vulgui», tot i que realment ens sembli desencertat i, fins i tot, aberrant, però no

Juny de 2019

humoristan

<http://humoristan.org/>